

ชุมชนบ้านชากแง้ว: การฟื้นฟูและการดำรงอยู่ (พ.ศ. 2552-2558)

Ban Chak-Ngaew Community: Reconstruction and Existence (A.D. 2009-2015)

Yang Yajun*

บุญเชิด หนูอิม (Booncherd Nuim)**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนของชุมชนบ้านชากแง้ว ปัจจัยภายนอกและผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน รวมถึงเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของชุมชน การศึกษาใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยวิธีการรวบรวมข้อมูลแบบเน้นการสังเกตและการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นหลัก ผลการศึกษาพบว่า ต้นทุนของชุมชนบ้านชากแง้วซึ่งเป็นมูลค่าของชุมชนประกอบด้วย เรื่องราวประวัติความเป็นมา ความเชื่อพิธีกรรม และวัฒนธรรมประเพณี สถาปัตยกรรมที่มีความเฉพาะทางกายภาพ ภูมิปัญญาด้านอาหารการกิน และความสัมพันธ์ของคนในชุมชน ปัจจัยภายนอกซึ่งสามารถสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนประกอบด้วยยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติและพื้นที่ รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ และการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศ

ผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ได้แก่ ชุมชนได้จัดถนนคนเดินตลาดจันทิมาโบราณ ซึ่งถือว่าประสบความสำเร็จในการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมี

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง ชุมชนบ้านชากแง้ว: การฟื้นฟูและการดำรงอยู่ (พ.ศ. 2552-2558)

* นิสิตบัณฑิตศึกษา หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

** ภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา

ผลกระทบเชิงบวกทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม คุณภาพชีวิต อารมณ์จิตใจ และการอนุรักษ์วัฒนธรรม ในประเด็นการฟื้นฟูและดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของชุมชน ผู้วิจัยได้เสนอแนะแนวทางเป็น 4 ด้าน ได้แก่ การพัฒนาด้านกายภาพ ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านกิจกรรม และด้านการบริหารจัดการผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน

คำสำคัญ: ชุมชนบ้านชากแก้ว, ต้นทุนของชุมชน, การฟื้นฟูและการดำรงอยู่

Abstract

This research aimed 1) to study the capital of Ban Chak-Ngaew community; 2) to study external factors and their impacts on community change; and 3) to propose a guideline for reconstruction and sustainable existence. This qualitative research relied mostly on observation and in-depth interview as data collecting tools. The results showed that the community capital of Ban Chak-Ngaew consisted of its historical background, beliefs, ritual, tradition, physically Unique architecture, gastronomy wisdom, and relation of community members. The beneficial external factors included strategy, policy, and national and local level development plans, the government, related organizations, and informatics technology.

Ancient Chinese-styled walking street was promoted and this promotion empowered the community in terms of economy, society, environment, quality of life, psychology, and cultural conservation. For the reconstruction and sustainable revival guideline, four aspects of development had to be encouraged. The 4 aspects included physical appearance, cultural and social development, activity, and management with community participation.

Keywords: Ban Chak-Ngaew Community, Community Capital, Reconstruction and Existence

บทนำ

ตั้งแต่สมัยสุโขทัย พ่อค้าชาวจีนเดินเรือเข้ามาติดต่อกับค้าขาย ครั้นถึงสมัยอยุธยา บางส่วนได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานและช่วยด้านการค้าสำเภาของไทย จนถึงสมัยกรุงธนบุรี จึงมีชาวจีนเข้ามาค้าขายและพำนักอยู่เป็นจำนวนมาก (ประพิน มโนมัยวิบูลย์, 2554, หน้า 539) ชลบุรีเป็น 1 ใน 5 จังหวัดที่ตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นชุมชนเมืองที่เป็นท่าเรือ ที่จอดพักเรือสินค้าจากต่างประเทศที่เข้ามาติดต่อกับค้าขายกับประเทศไทย ประกอบกับพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เป็นพื้นที่ที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเล การติดต่อกับต่างประเทศและติดต่อกับศูนย์อำนาจทางการเมืองการปกครองไทยทำได้สะดวก จึงเป็นพื้นที่ที่ผู้คนต่างภาษาและต่างวัฒนธรรมสนใจเข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพกันเป็นจำนวนมาก ชาวจีนเป็นชาวต่างชาติที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานประกอบสัมมาชีพมากกว่าชาวต่างประเทศอื่น ๆ จำนวนคนจีนในจังหวัดชลบุรีเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น และมากยิ่งขึ้นหลังจากประเทศไทยทำสนธิสัญญาชุดเบาว์ริงในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว อันเป็นสมัยของการปฏิรูปประเทศตามแบบสมัยใหม่ (แบบตะวันตก) ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง (ภารดี มหาขันธ์ และนันทชญา มหาขันธ์, 2554, หน้า 47-51)

ชุมชนบ้านชากแก้ว หรือ ชุมชนบ้านหนองชากแก้ว หรือ ชุมชนตลาดชากแก้ว ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี เป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานและวิวัฒนาการของชุมชนมายาวนานกว่าร้อยปี ในช่วงก่อนปี พ.ศ. 2450 บริเวณบ้านหนองชากแก้วเริ่มมีคนไทยเข้ามาแผ้วถางพื้นที่เพื่อทำการเกษตรปลูกมันสำปะหลัง อ้อย และอื่น ๆ ซึ่งมีวิถีชีวิตเป็นชุมชนเกษตรกรรมดั้งเดิม จนราวปี พ.ศ. 2450-2460 เริ่มมีคนไทยจากจังหวัดใกล้เคียงและจังหวัดอื่น ๆ รวมทั้งคนจีนที่อาศัยบริเวณบางละมุง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวจีนแต่จิวเริ่มเข้ามาจับจองพื้นที่บริเวณดังกล่าวเพื่อทำการเกษตรมากขึ้น ราวปี พ.ศ. 2490 ผู้คนภายนอกหลั่งไหลเข้ามาในพื้นที่ทำให้ชุมชนมีความหนาแน่นขึ้นเรื่อย ๆ ช่วงปี พ.ศ. 2510 ถือว่าเป็นยุคที่มีความรุ่งเรืองมากที่สุด แต่เมื่อเมืองมีการสร้างถนนสุขุมวิทและเริ่มมีการพัฒนาพัททยาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ความเจริญจึงย้ายไปอยู่ทางฝั่งเมืองพัททยา ทำให้ชุมชน

เหลือเพียงผู้สูงอายุเท่านั้น (รังษิมา เอกศุภพล, 2540) เนื่องจากลูกหลานส่วนใหญ่ออกไปเรียนและทำงานนอกพื้นที่

ด้วยเหตุที่พื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยงได้รับการประกาศโดยมติคณะรัฐมนตรีให้ความเห็นชอบประกาศแนวเขตพื้นที่พิเศษ เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2552 และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2552 เล่มที่ 126 ตอนพิเศษ 71ง หน้า 37 และเมื่อวันที่ 18 กันยายน 2555 คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบแผนปฏิบัติการตามแผนแม่บทการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง จำนวน 76 โครงการ วงเงิน 9,229.465 ล้านบาท ระยะเวลาดำเนินการ 8 ปี ภายใต้วิสัยทัศน์ พัทยา: เมืองนำอยู่น่าท่องเที่ยวระดับโลกด้วยภาพลักษณ์ใหม่ในฐานะเมืองแห่งนวัตกรรมเขียว ตามที่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเสนอ (สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง [อพท.3], 2557) เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ก็เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีศักยภาพการพัฒนาตามแผนแม่บทการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยเป็นพื้นที่เป้าหมายศักยภาพขยายพื้นที่เพื่อเชื่อมโยงการท่องเที่ยวของเมืองพัทยา มีแนวคิดการพัฒนาเป็นถนนสายท่องเที่ยวเชิงชีวิตและวัฒนธรรมจากคุณค่าของแหล่งต่าง ๆ ที่สะท้อนความมีวัฒนธรรมเฉพาะที่เป็นเอกลักษณ์ วิถีชีวิต และอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่น่าเรียนรู้หลากหลายแห่ง ได้แก่ วัดญาณสังวราราม วิหารเขียน ตลาดซากแก้ว และยังมีศักยภาพเชื่อมโยงกับเมืองพัทยา เขาชีจรรย์ และแหล่งที่น่าสนใจหลายแห่งโดยรอบ ดังนั้นการวางผังการท่องเที่ยวในเขตเทศบาลตำบลห้วยใหญ่จึงมีความสำคัญซึ่งต้องใช้ในการดำเนินการวางผังเมืองหรือการวางแผนชุมชนและสภาพแวดล้อมเพื่อกำหนดการใช้ประโยชน์ที่ดินของพื้นที่เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ให้มีความเด่นชัดมากยิ่งขึ้น

ด้วยบ้านเรือนที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบคลาสสิกซึ่งเป็นเสน่ห์ที่น่าสนใจของบ้านซากแก้ว รวมไปถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานในอดีต กับวัฒนธรรมและวิถีชีวิตแบบไทยและจีนที่ผสมผสานเป็นหนึ่งเดียวกัน และอยู่ร่วมกันมาอย่างยาวนานจนถึงปัจจุบัน จึงทำให้ชาวบ้านโดยชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านซากแก้วร่วมกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) หรือ อพท. พร้อมกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) สำนักงานพัทยา ร่วมกัน

ประชาสัมพันธ์แก่ประชาชนทั่วไปและนักท่องเที่ยวเมื่อวันที่ 2 พฤษภาคม 2558

จากอดีตจนถึงปัจจุบันที่ชุมชนบ้านชากแง้ว ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี มีวิวัฒนาการจากชุมชนแบบดั้งเดิมจนมาถึงชุมชนแบบใหม่ จึงเป็นเหตุให้ชุมชนแห่งนี้มีความน่าสนใจศึกษา ต้นทุนเดิมของชุมชนประกอบกับปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ตลอดจนผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงเพื่อเน้นแนวทางในการพัฒนาชุมชนแห่งนี้และแห่งอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาต้นทุนของชุมชนบ้านชากแง้ว ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยภายนอกและผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนบ้านชากแง้ว ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของชุมชนบ้านชากแง้ว ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้เป็น 3 ประการ คือ ขอบเขตด้านเนื้อหา ขอบเขตด้านพื้นที่และขอบเขตด้านเวลา

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

เนื้อหาการศึกษาได้กำหนดไว้เพื่อให้ได้ข้อมูลของกลุ่มที่ศึกษาไว้ในลักษณะที่เป็นองค์รวมความรู้ทั้งหมดที่เกี่ยวข้องกับต้นทุนของชุมชนบ้านชากแง้ว ปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อชุมชน ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงและการจัดการชุมชน

2. ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่การศึกษาใช้พื้นที่ชุมชนบ้านชากแง้ว หมู่ที่ 10 ตำบลห้วยใหญ่ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรีซึ่งเป็นชุมชนแห่งหนึ่งที่มีศักยภาพการพัฒนาตามแผนแม่บทการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง

3. ขอบเขตด้านเวลา

เวลาการศึกษาได้กำหนดเป็นปี พ.ศ. 2552-2558 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่ อพท. เข้ามาบริหารจัดการพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยชุมชน

วิธีการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้ การสังเกต (Observation) และสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นหลัก โดยการสังเกตต้นทุนของชุมชนและปัจจัยภายนอกที่มีอิทธิพลต่อชุมชนพรรณนา โดยละเอียดถึงมูลค่าของชุมชนในด้านต่าง ๆ และเหตุการณ์อันก่อให้เกิดผลที่มาจากภายนอกโดยมีรายละเอียดดังนี้

1. การค้นคว้าจากเอกสารข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับชุมชน โดยการสืบสาวข้อมูลของชุมชน รวมถึงเรื่องราวประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตประจำวัน ประเพณี ขนบธรรมเนียม ศาสนาความเชื่อและพิธีกรรม ภูมิปัญญา ศิลปะและสถาปัตยกรรม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ อันเป็นผลมาจากพฤติกรรมของคนในกลุ่มนั้น ๆ และข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยภายนอกต่าง ๆ ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์หรืออุปสรรคให้แก่ชุมชน เช่น สังคม เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย รัฐบาล เทคโนโลยี จากหนังสือ วารสาร นิตยสาร หนังสือพิมพ์ เอกสาร จากทางราชการสถิติตัวเลข รายงานการศึกษาวิจัยรวมถึงแผนที่ที่เกี่ยวข้องและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ (Internet)

2. การใช้วิธีสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม ระยะแรกใช้วิธีแบบไม่มีส่วนร่วมในการสังเกตวิถีชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน วัฒนธรรมประเพณี การขายสินค้าและวิธีการขาย ฯลฯ หลังจากได้สร้างความคุ้นเคยได้ดีแล้ว จะใช้วิธีแบบมีส่วนร่วมโดยการเข้าร่วมกิจกรรมและประชุมกับกลุ่มบุคคลเป้าหมายในโอกาสต่าง ๆ ตามความเหมาะสม เพื่อสังเกตรายละเอียดต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย

3. การสัมภาษณ์เชิงลึกโดยสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนซึ่งมีเชื้อสายชาวจีนและบุคคลเชื้อสายจีนที่พักอาศัยอยู่ในชุมชน สัมภาษณ์กับหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

ในขณะที่เดียวกันจัดเตรียมแบบคำถามเพื่อการสัมภาษณ์เป้าหมายในเรื่องที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้คำตอบถูกต้องและชัดเจน

4. ตรวจสอบข้อมูลทั้งหมดที่รวบรวมมา ศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์ อย่างละเอียด แล้วนำเสนอผลการวิจัยโดยใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analytical Approach) ซึ่งการวิเคราะห์จะเป็นไปตามสภาพความเป็นจริง พร้อมทั้งอธิบายในลักษณะที่เป็นเหตุเป็นผลกัน

5. นำผลการศึกษาไปนำเสนอให้กับผู้นำชุมชน เพื่อตรวจสอบผลการศึกษา ที่สรุปตามสภาพความเป็นจริงและใช้ความรู้สึกนึกคิดของผู้วิจัยน้อยที่สุด

นิยามศัพท์เฉพาะ

ต้นทุน หมายถึง ปัจจัยภายในชุมชนที่ช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นและพึ่งตนเองได้ เช่น เรื่องราวประวัติความเป็นมา วิถีชีวิตประจำวัน ประเพณี ขนบธรรมเนียม ศาสนาความเชื่อและพิธีกรรม ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วัฒนธรรมอาหาร การกิน ศิลปะและสถาปัตยกรรม ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนบนพื้นฐานของความเอื้ออาทร ความไว้วางใจ และเคารพในกฎเกณฑ์ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ และเกิดการร่วมมือกันจนเกิดเป็นพลังให้ชุมชนสามารถพัฒนาไปสู่ความเข้มแข็งได้

ปัจจัยภายนอก หมายถึง เหตุอันเป็นทางให้เกิดผลที่มาจากภายนอก ไม่ใช่เหตุอันเกิดผลจากภายใน ได้แก่ ลักษณะเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ประชากร สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การเมือง กฎหมาย รัฐบาล เทคโนโลยี แนวโน้มการแข่งขัน ซึ่งสามารถสร้างประโยชน์หรืออุปสรรคได้

การฟื้นฟูและการดำรงอยู่ หมายถึง การรักษาสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์และมีคุณค่าของชุมชน โดยมีกระบวนการเพื่อการอนุรักษ์ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่มีปัญหาและสิ่งที่สูญเสียไปให้ฟื้นกลับมา และดำรงอยู่ต่อไปได้อย่างยั่งยืน ด้วยค่านึงถึงองค์ประกอบทางกายภาพ สังคม เศรษฐกิจ และการมีส่วนร่วมของชุมชน

ผลการวิจัย

ชุมชนบ้านชากแง้วเป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานและวิวัฒนาการมายาวนานกว่าร้อยปี ซึ่งยังสะท้อนสืบทอดวิถีชีวิตเป็นจีนแต่จิวรุ่นต่อรุ่นจนถึงปัจจุบัน ช่วงปี พ.ศ. 2510 ถือเป็นยุคทองของชุมชน หลังจากปี พ.ศ. 2525 การสร้างถนนสุขุมวิท และการพัฒนาพื้นที่เมืองพัทยาทำให้ชุมชนแห่งนี้ซบเซาเงียบ จนถึงปี พ.ศ. 2552 เมืองพัทยาได้จัดตั้งสำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง (อพท.3) เพื่อดูแลการบริหารจัดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ปี พ.ศ. 2554 อพท. เริ่มให้การเรียนรู้การท่องเที่ยวโดยชุมชนแก่เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ ด้วยบ้านเรือนที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบคลาสสิกซึ่งเป็นเสน่ห์ที่น่าสนใจของชากแง้ว รวมไปถึงเรื่องราวประวัติ วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาด้านอาหารการกิน และอยู่ร่วมกันมาอย่างสันติคุ้นเคย ในปี พ.ศ. 2555 อพท. สนับสนุนให้ชุมชนจัดเทศกาลวันไหว้พระจันทร์เพื่อทดลองกลับคืนวัฒนธรรมประเพณี ปี พ.ศ. 2556-2557 เป็นช่วงเวลาที่ยุทธศาสตร์ ดำเนินการวางผังการท่องเที่ยวโดยชุมชน ในปี พ.ศ. 2558 ชุมชนชากแง้วได้จัดถนนคนเดินตลาดจีนโบราณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. ต้นทุนของชุมชนบ้านชากแง้ว

1.1 ทูทางเรื่องราวประวัติความเป็นมา

ชาวจีนในประเทศไทยมีประวัติความเป็นมาอันยาวนานตั้งแต่สมัยสุโขทัย มาสู่สมัยรัตนโกสินทร์ จากผู้อพยพกลายเป็นตระกูลแซ่ที่มีอิทธิพลและพลังต่อสังคมไทยในหลาย ๆ ด้าน ประวัติความเป็นมาของชาวจีนและชาวไทยเชื้อสายจีนจึงเป็นเรื่องราวประวัติน่าสนใจ ชุมชนบ้านชากแง้วเป็นชุมชนหนึ่งในประเทศไทยที่มีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ซึ่งเป็นชุมชนจีนโบราณที่มีอายุเก่าแก่กว่าร้อยปี ความเจริญในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2510 สามารถกล่าวได้ว่า “ตัวเมืองมีอะไร ชากแง้วมีหมด” จึงทำให้ชากแง้วเคยเป็นชุมชนจีนที่ใหญ่ที่สุดในบริเวณพัทยา หลักฐานอยู่ในพื้นที่มีจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นบทกวีนิราศเมืองแกลง (พ.ศ. 2349) ที่ท่านสุนทรภู่ได้แต่งและบรรยายถึงสภาพพื้นที่ชากแง้วเมื่อเวลาที่เดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านบิดาที่บ้านกล่ำ (จังหวัดระยอง) ผ่านพื้นที่บริเวณชากแง้ว คำบอกเล่าของผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน หรือเรื่องเล่าที่เกี่ยวข้องกับสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่ยังคงสภาพแบบโบราณ เช่น ศาลเจ้าแม่ทับทิม โรงหนัง โรงฝิ่น ฯลฯ ยังสามารถเห็นร่องรอยทั้งสมัยรุ่งเรืองและ

สมัยชบเซา อย่างไรก็ตาม ชุมชนบ้านชากแง้วเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งหนึ่งที่มีศักยภาพ จุดเด่นในการสร้างแรงดึงดูดใจแก่นักท่องเที่ยว เพราะประวัติศาสตร์ของชุมชนมิใช่เพียงแค่เห็นจากร่องรอยต่าง ๆ ในพื้นที่เท่านั้น แต่เป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตชีวา ด้วยเหตุที่ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นคนไทยเชื้อสายจีนแต่จิว ในฐานะผู้สร้างและเป็นเจ้าของของประวัติศาสตร์ เวลาเล่าอดีตจะมีความเข้าใจในความเป็นมาของวิถีชีวิตของตนอย่างลึกซึ้ง นอกจากนี้ “เล่าอดีต” ภายใต้อารมณ์ความรู้สึกของตนเองยังเป็นพลังที่เข้มแข็งให้ชาวบ้านชากแง้วสามารถฟื้นฟูชีวิตได้ ดังนั้นเรื่องราวประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชากแง้ว จึงเป็นต้นทุนส่วนหนึ่งที่สามารถพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนได้

1.2 พุทธทางความเชื่อพิธีกรรมและวัฒนธรรมประเพณี

เรือนแก้ว ภัทราพรประวดี (2551) ได้กล่าวว่า ความเชื่อความศรัทธาในศาสนาของชาวจีน สะท้อนออกมาให้เห็นสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมคือการสร้างศาลเจ้าจีน สัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรม คือ เทศกาล และการประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ คนไทยเชื้อสายจีนในแผ่นดินไทยยังใช้ค่านิยม ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เป็นแนวทางในการดำรงวิถีชีวิต แม้บางอย่างอาจจะเจริญขึ้นหรือสูญหาย บางอย่างอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างหรือเกิดใหม่ อย่างไรก็ตาม ประเพณีจะเป็นวิถีชีวิตที่มีการสืบทอด ปรับปรุง กลมกลืน และสร้างขึ้นใหม่อยู่เสมอ ด้วยความศรัทธาในการนับถือ เจ้าแม่ทับทิม ชุมชนบ้านชากแง้วจะจัดงานประเพณีศาลเจ้าแม่ทับทิมปีละ 3 ครั้ง ได้แก่ งานฉลองวันเกิดเจ้าแม่ งานฉลองโรงจิว และงานไหว้พระเจ้า นอกจากงานประเพณีที่เกี่ยวกับศาลเจ้าแม่ทับทิม ยังมีงานไหว้พระจันทร์ งานไหว้เจ้าแม่กวนอิม งานออกพรรษา และงานปิดทองหลวงพ่อพลที่จัดขึ้นเป็นงานประเพณีสำคัญ ส่วนท้องถิ่น แม้ความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมประเพณีจีนดั้งเดิมในชุมชนบ้านชากแง้ว อาจกลมกลืนกับวัฒนธรรมไทยไปบ้างตามกาลเวลา แต่ความเชื่อและวัฒนธรรมประเพณีเหล่านี้ยังเป็นเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งของชุมชน ซึ่งสามารถสะท้อนให้เห็นความเป็นจีน

1.3 พุทธทางสถาปัตยกรรมที่มีความเฉพาะทางกายภาพ

ลักษณะอาคารที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมของชุมชน ประกอบด้วย อาคารเรือนแถว ห้องแถวไม้บริเวณซอยโรงเจ ศาลเจ้าแม่ทับทิม โรงเจซึ่งเป็นอาคารทางศาสนา โรงหนังเก่า โรงงานโม้แปง ซึ่งเป็นร่องรอยที่แสดงให้เห็นความเจริญรุ่งเรือง

ในอดีต ลักษณะอาคารของชุมชนบ้านซากแก้ว มีลักษณะอาคารที่พิกอาศัยเป็นประเภทห้องแถวและตึกแถวที่มีการใช้วัสดุก่อสร้างที่ใช้ไม้เป็นส่วนใหญ่หรือครึ่งตึกครึ่งไม้ และมีตึกแถวที่ใช้คอนกรีตแม้มีบางอาคารปล่อยทิ้งร้างและรื้อสร้างใหม่ แต่อาคารของชุมชนในปัจจุบันยังคงสภาพดั้งเดิม รตพร บัณฑิตเจริญ (2544) ได้กล่าวว่า “สิ่งที่สามารถสะท้อนให้เห็นความเชื่อของชาวจีนในสังคมไทยได้เป็นอย่างดี คือ ศาลเจ้าจีน ซึ่งเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวจีน และเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีนภายในชุมชนชาวไทยเชื้อสายจีน” ศาลเจ้าและโรงเจในชุมชนเป็นสถาปัตยกรรมแบบจีนที่มีเอกลักษณ์ ไม่ว่าจะส่วนฐาน ตัวอาคาร และในส่วนหลังคา รวมไปถึงลวดลายประดับต่าง ๆ ล้วนมีความสัมพันธ์เกี่ยวกับความเชื่อของชาวจีน ดังนั้นสถาปัตยกรรมเหล่านี้จึงเป็นต้นทุนส่วนหนึ่งของชุมชนบ้านซากแก้ว

1.4 ทูทางภูมิปัญญาด้านอาหารการกิน

ถาวร สิกขโกศล (2554) ได้กล่าวว่า “จีนเป็นชนชาติที่ได้ชื่อว่ามีภูมิปัญญาด้านอาหารที่ยิ่งใหญ่เป็นที่ยอมรับกันทั่วโลก อาหารจีนทางภาคใต้โดยเฉพาะแถบมณฑลกว่างตุงมีความหลากหลายในด้านคุณภาพและคุณสมบัติในด้านโภชนาการอาหารแต่จี๋วมีชื่อเสียงเป็นหนึ่งในอาหารอร่อยของจีน ซึ่งมีพัฒนาการมายาวนานรวมเอาข้อดีเด่นของอาหารกว่างตุงและอาหารจีนถิ่นอื่นไว้ด้วยจนกลายเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น” ในชุมชนบ้านซากแก้วมีอาหารหลายชนิดที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ “ความเป็นชุมชนไทย-จีน (แต่จี๋ว)” ซึ่งคนภายนอกรู้จักและมีการสั่งซื้อเพื่อนำไปรับประทานหรือเป็นของฝาก โดยมีผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น หอยจ๊อ ขนมกุยช่าย ขนมเปี๊ยะ หมูหย็อง เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะทำใหม่ทุกวันทุกครั้ง ส่วนใหญ่จะทำตามรายการสั่งของลูกค้า หรือทำเฉพาะในช่วงเทศกาลสำคัญต่าง ๆ ดังนั้นอาหารและผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ของชุมชนบ้านซากแก้วซึ่งเป็นเอกลักษณ์ส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาของคนไทยเชื้อสายจีนแต่จี๋ว จึงเป็นต้นทุนส่วนหนึ่งของชุมชน

1.5 ทูทางความสัมพันธ์ของคนในชุมชน

ชุมชนบ้านซากแก้วมีการจัดระเบียบสังคมเป็นหมู่บ้าน มีผู้ใหญ่บ้านปกครองดูแลหมู่บ้าน และมีคณะกรรมการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน แม้พันธูกรรม วัฒนธรรมและด้านอื่น ๆ จะกลมกลืนผสมผสานเข้ากับสังคมไทยเหมือนชัยวัฒน์ นาคะจรัสโรจน์ (สัมภาษณ์, 21 ธันวาคม 2558) บอก “เชื้อชาติจีน

สัญชาติไทย” แต่ชาวบ้านชาวกวางเจียงสืบทอดคุณธรรมอันประเสริฐสุดของชาวจีนไว้ การมีความรักภักดีผูกพันอย่างลึกซึ้งแน่นแฟ้นต่อครอบครัวและหมู่เทวีชีวิตจิตใจ เพื่อครอบครัว การมีความกตัญญูรู้คุณและให้ความเคารพเชื่อฟังผู้อาวุโส การมีความเคารพและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์จารีต การมีความไว้วางใจเกิดความร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน นอกเหนือไปจากความสัมพันธ์กันในครอบครัวและเครือญาติ การจัดระเบียบทางสังคมแบบนี้ทำให้ชุมชนบ้านชาวกวางเจียงเป็นชุมชนที่สงบสุข ดังนั้นความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเป็นต้นทุนส่วนหนึ่งของชุมชนบ้านชาวกวางเจียง

2. ปัจจัยภายนอกและผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

2.1 ปัจจัยภายนอกที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

2.1.1 ยุทธศาสตร์ นโยบายและแผนพัฒนาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งระดับชาติและพื้นที่

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555-2559) ให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพคนและสังคม เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข เศรษฐกิจเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพและยั่งยืน การกำหนดกรอบแนวคิดของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชาติและระดับพื้นที่ต้องเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 เนื่องจากได้มีการวิเคราะห์สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศ โดยนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มาใช้ในการจัดทำแผน ซึ่งมีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนาอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้พร้อมเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับปัจเจก ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ขณะเดียวกันให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมในกระบวนการพัฒนาประเทศ การให้ความสนใจกับชุมชน มรดกทางวัฒนธรรม และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร ผู้สูงอายุ ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการท่องเที่ยว โดยนักท่องเที่ยวให้ความสำคัญกับคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องปลอดภัย สะอาด มีการรักษาสภาพแวดล้อม และใช้สื่อสารสนเทศในการท่องเที่ยวมากขึ้น (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2554) เพราะฉะนั้นจึงมียุทธศาสตร์การพัฒนาฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวให้เกิดความยั่งยืน และให้ความสำคัญกับการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และฟื้นฟู

อย่างมีทิศทาง โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรม วิถีชีวิตของชุมชนในท้องถิ่น มุ่งเน้นอนุรักษ์ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใหม่และส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน (CBT) ผู้การพัฒนาอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงของชุมชน

2.1.2 ปัจจัยภายนอกที่มาจากรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ

การพัฒนาชุมชนบ้านซากแก้วตั้งแต่ปี พ.ศ. 2555 เป็นต้นมา มีแต่องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนสำนักงานพัฒนา (อพท.3) และสำนักงานเทศบาลตำบลห้วยใหญ่เป็นหน่วยงานหลักที่ดูแลชุมชน ซึ่งอพท.มีบทบาทหน้าที่ดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ในการพัฒนาชุมชน ซากแก้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน อพท. เป็นหน่วยงานที่ปฏิบัติตามแผนแม่บทการบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง โดยจัดโครงการใหม่ตามลักษณะพื้นที่ภายใต้ยุทธศาสตร์ปรับปรุงภูมิทัศน์ เพิ่มพื้นที่สีเขียว เพื่อปรับปรุงภูมิทัศน์ชุมชนบ้านซากแก้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ในขณะที่เทศบาลตำบลห้วยใหญ่ได้ดำเนินงานร่วมกับ อพท. เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชน แผนพัฒนา 3 ปี ของเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ได้ตั้งงบประมาณเป็นส่วนหนึ่ง เพื่อสนับสนุนการจัดเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาวัฒนธรรม ประเพณีของชุมชน แม้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เข้ามาดำเนินการ ตั้งแต่แรกโดยศึกษาดูงานไปบ้าง องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ชลบุรีก็สนับสนุนงบประมาณในโครงการวันเปิดตลาด แต่หลังจากนั้น 2 หน่วยงานนี้ไม่มีแผนพัฒนา สำหรับชุมชนบ้านซากแก้วอีกต่อไป หลังปี พ.ศ. 2558 กระทรวงพาณิชย์จังหวัดชลบุรี เข้ามาศึกษาดูงาน และเลือกซากแก้วเป็น “ตลาดต้องชม” แห่งแรกของจังหวัดชลบุรี ในปี พ.ศ. 2559 โดยตั้งงบประมาณบางส่วนสำหรับการประชาสัมพันธ์

2.1.3 ปัจจัยภายนอกที่มาจากการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีสารสนเทศ

ความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทำให้เทคโนโลยีสารสนเทศได้เข้ามามีบทบาทที่สำคัญในทุกวงการ และมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรมได้อย่างมาก ตั้งแต่ชุมชนบ้านซากแก้ว ได้จัดให้มีถนนคนเดินตลาดจีนโบราณขึ้นมา มีสื่อมวลชนได้เข้ามาถ่ายทำรายการทีวี

ทั้งเว็บไซต์และรายการทีวีมีข่าวสารเกี่ยวกับชุมชนชาวกแง้ว “บ้านเก่า เล่าอดีต วิถีชีวิตแบบจีน อาหารอร่อย” ทำให้ชาวกแง้วเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย เห็นชัดคือเปิดตลาดไม่เกิน 3-4 เดือนเริ่มมีคนหลังไหลเข้ามา (สมหวัง สวัสดิ์มงคล, สัมภาษณ์, 4 สิงหาคม 2559) ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ทำให้ข้อมูลข่าวสารแพร่ขยายกระจายอย่างรวดเร็ว และประชากรได้รู้ข่าวทันที การช่วยอำนวยความสะดวกของเทคโนโลยีสารสนเทศจึงเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งที่มีผลกระทบต่อการพัฒนาชุมชนเพื่อส่งเสริมให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

2.2 ผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชน

ภายใต้ความร่วมมือระหว่างชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านชาวกแง้ว (ชชช.) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (อพท.) สำนักงานพัฒนา และสำนักงานเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ ชุมชนบ้านชาวกแง้วได้จัดถนนคนเดินตลาดจีนโบราณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูวิถีชุมชนและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ผ่านการใช้รูปแบบการท่องเที่ยวโดยชุมชน ผลกระทบในด้านต่าง ๆ แสดงให้เห็นการบริหารจัดการโดยชุมชนเองประสบความสำเร็จ

2.2.1 ในด้านเศรษฐกิจ จำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มเรื่อย ๆ ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจของชุมชน “ทุกวันเสาร์เรามีเจ้าหน้าที่เฝ้าประตูที่เข้าตลาดทั้งสองฝั่งและนับจำนวนคนเข้าตลาด ตอนนี่แค่วันเสาร์วันเดียวก็มีประมาณ 2,000 คนแล้ว คนที่มาเหล่านี้เท่าที่สังเกตดูเป็นคนในพื้นที่ส่วนหนึ่งมาซื้ออาหาร คนนอก ๆ มาเที่ยวพักจากสื่อต่าง ๆ ก็แวะมาเที่ยว ดูบ้านเก่า ๆ ชิมอาหารแบบจีน ๆ อร่อย ๆ อย่างน้อยคนละ 100 บาท เราก็มีรายได้ 200,000 บาท เข้ามาสู่ชุมชนโดยเฉลี่ย” (นิยม เหมทานนท์, สัมภาษณ์, 4 สิงหาคม 2559) ผลกระทบที่เห็นชัดก็คือชุมชนมีรายได้เสริมในทุกวันเสาร์ ซึ่งรายได้เหล่านี้ได้เข้าสู่กระเป๋าชาวบ้านโดยตรง ในขณะที่เดียวกันการสร้างชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวช่วยผลักดันการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชน โดยสร้างความมั่นคงของระบบฐานข้อมูล การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.2.2 ในด้านสังคม การเปิดถนนคนเดินตลาดจีนโบราณได้ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อกิจกรรมการพัฒนาสังคม สมหวัง สวัสดิ์มงคล (สัมภาษณ์, 4 สิงหาคม 2559) ได้กล่าวว่า “ก่อนที่เปิดตลาดเราจะมีประมุขนานาครั้ง

ชี้แจงมาเรื่อยๆ ๗ ที่เราจะเปิดคืออะไร การท่องเที่ยวโดยชุมชนคืออะไร ทำอย่างไร จึงจะทำให้ยั่งยืน เราต้องร่วมมือกันอย่างไร ต้องเสียสละกันอย่างไร หลังจากเปิดตลาด มันเป็นสิ่งสำคัญที่เราต้องทำเสมอไป ทุกเดือนเสาร์สุดท้ายจะมีประชุมระหว่างเจ้าของผู้ประกอบการ และคณะกรรมการ ทั้ง 3 ฝ่ายต้องนั่งคุยกันว่าเดือนที่ผ่านมามีปัญหาอะไร ต้องแก้ไขอย่างไร และมีอะไรต้องทำเพื่อต่อเป้าหมายด้านหน้า ชาวบ้านส่วนใหญ่ร่วมงานได้อย่างดีอย่างเต็มที่” การมีส่วนร่วมของชุมชนในลักษณะ “ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมรับผิดชอบ” ได้เพิ่มความรัก ความสามัคคีและความ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของผู้คนที่มาต่อกัน

2.2.3 ในด้านสิ่งแวดล้อม การเปิดถนนคนเดินตลาดเงินโบราณ เน้นแนวความคิดการท่องเที่ยวที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยการพัฒนาและฟื้นฟูชุมชนให้เกิดความยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีทิศทางไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม เอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรม และวิถีชีวิตของชุมชน ซึ่งการออกแบบการพัฒนาจะผ่านวิธีการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อสร้างบรรยากาศย้อนยุคในอดีต เช่น ปรับปรุงพื้นผิวทางเท้า ชุมประตูดุ อาคาร ที่จอดรถ ที่นั่ง ถังขยะ โคมไฟส่องสว่าง ป้ายบอกทาง เป็นต้น

2.2.4 ในด้านคุณภาพชีวิต รายได้เพิ่มขึ้นจากการเปิดถนนคนเดินตลาดเงินโบราณได้ยกคุณภาพชีวิตของชุมชนที่ดีกว่าเมื่อก่อน ครอบครัวมีความเข้มแข็ง สามารถพึ่งตนเองได้ “มีที่ทำกิน มีที่อยู่อาศัยที่มั่นคง ประชาชนได้ดำรงชีวิตอย่างปกติสุข” ช่วยให้ชุมชนก้าวหน้าเป็นชุมชนที่มีความอยู่เย็นเป็นสุขเรื่อยๆ และช่วยสร้างเสถียรภาพให้แก่สังคมไทย

2.2.5 ในด้านอารมณ์จิตใจ การเปิดถนนคนเดินตลาดเงินโบราณ เป็นโอกาสที่ดีที่ทำให้ชาวบ้านเพลิดเพลินในการค้าขายและพูดคุยกับนักท่องเที่ยว ไปบ้าง ชัยวัฒน์ นาคะจรัสโรจน์ (สัมภาษณ์, 6 สิงหาคม 2559) ได้กล่าวว่า “มีคนมานั่งคุยตลอด ชื่อน้ำชื่อนี้ชื่อนั้นเยอะ ยังไง ๗ เขาก็มาเที่ยว อย่างอื่นไม่รู้ แต่ของเราขายน้ำแกง คนมาเยอะดีกว่าไม่มีคน สนุกดี” ทางจิตใจของชาวบ้านมีความสุข การเป็นตัวอย่าง “การท่องเที่ยวโดยชุมชน” และ “ตลาดต้องชม” ทำให้ชาวบ้านภูมิใจตนเอง เป็นชาวชากแง้ว

2.2.6 ในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม ชุมชนบ้านชากแง้วมีลักษณะเป็นชุมชนจีนโบราณที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี สถาปัตยกรรม และอาหารการกิน แต่สภาพทางกายภาพที่เสื่อมโทรม ทำให้วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมสูญหาย การจัดเทศกาลวันไหว้พระจันทร์ และการจัดถนนคนเดินตลาดจีนโบราณเป็นโอกาสที่ช่วยชุมชนอนุรักษ์สิ่งที่ตั้งงามไว้ แม้การเปิดถนนคนเดินตลาดจีนโบราณได้ถือว่ประสบความสำเร็จ และมีผลกระทบที่ดีดังกล่าว แต่ปัญหาก็มีอยู่พอสมควร ทำอย่างไรจะได้ให้ตลาดนี้อยู่ยั่งยืนสู่รุ่นลูก รุ่นหลาน ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญมากที่ต้องใช้เวลาอีกแล้วครั้ง

3. การฟื้นฟูและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของชุมชน

ด้วยชุมชนบ้านชากแง้วมีลักษณะเป็นชุมชนโบราณที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และประเพณี การส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนใช้รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ โดยมีจุดประสงค์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงลักษณะวิถีชีวิต วัฒนธรรมและประเพณีของคนไทยเชื้อสายจีน ทั้งในภาพรวมและลักษณะเฉพาะทางสังคมของชุมชนบ้านชากแง้ว และแสดงอัตลักษณ์ของท้องถิ่นที่มีคุณค่า ผ่านการศึกษาและวิเคราะห์ แนวความคิดในการพัฒนาฟื้นฟูชุมชนบ้านชากแง้ว คือ การรักษาสิ่งที่เป็นอัตลักษณ์และมีคุณค่าของชุมชน โดยมีกระบวนการเพื่อการอนุรักษ์ปรับปรุงแก้ไขสิ่งที่มีปัญหา และสิ่งที่สูญหายไปให้ฟื้นกลับมา ด้วยคำนึงถึงองค์ประกอบทางกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจของชุมชน โดยรักษาอัตลักษณ์และความโดดเด่นของพื้นที่ ดังนั้น แนวทางการพัฒนาฟื้นฟูและอนุรักษ์ชุมชน ประกอบไปด้วย ด้านกายภาพ ด้านสังคม วัฒนธรรม ด้านกิจกรรม และด้านการบริหารจัดการผ่านการมีส่วนร่วมของชุมชน โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 แนวทางการพัฒนาด้านกายภาพ

3.1.1 รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่มีอยู่ในชุมชนมีความเป็นเอกลักษณ์ และมีจุดเด่นให้กับชุมชน ไม่ว่าจะเป็นห้องแถวหรือตึกแถว ตามการพัฒนาของชุมชนในอนาคต รูปแบบทางสถาปัตยกรรมที่ทรงคุณค่าเหล่านี้อาจหมดไปจากชุมชนได้ ดังนั้น ควรทำผังควบคุมและพัฒนาทางด้านสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมกับชุมชน โดยประกาศเป็นเทศบัญญัติเพื่อควบคุมการก่อสร้างต่าง ๆ ในพื้นที่ ในฐานะที่เป็น

ชุมชนยังคงสภาพบ้านเรือนแบบโบราณ ควรควบคุมดูแลโดยการออกข้อกำหนดให้อาคารที่จะก่อสร้างใหม่หรือต่อเติม จำกัดความสูงในแนวระดับกลุ่มอาคารเดิม เพื่อไม่ให้เกิดการบดบังอาคารที่มีเอกลักษณ์ ควบคุมรูปแบบของอาคาร การใช้วัสดุ และใช้สีที่เป็นสีโทนเดียวกัน เพื่อให้เกิดความกลมกลืนกับอาคารในชุมชน ควรยกย่อง และใช้วิธีให้รางวัลแก่กลุ่มชาวบ้านที่มีการรักษาและดูแลอาคารเก่าดั้งเดิมไว้ การเพิ่มแรงจูงใจในการอนุรักษ์เพื่อให้ชาวบ้านมีความภาคภูมิใจในอาคารที่ตนเองพักอาศัย

3.1.2 ชุมชนมีเรื่องราวที่น่าสนใจในยุครุ่งเรืองในอดีต เช่น โรงหนัง โรงงานไม้แป๊ะ ถึงแม้ว่าสถานที่เหล่านี้ได้ปิดบริการแล้ว คงเหลือแต่เพียงสภาพทางกายภาพไว้เพื่อเตือนความทรงจำแต่สามารถปรับปรุงให้เป็นพิพิธภัณฑ์เล่าอดีต เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนบ้านชากแง้วได้

3.1.3 ชุมชนบ้านชากแง้วเคยเป็นย่านการค้าที่เก่าแก่และมีอัตลักษณ์ของชาวไทยเชื้อสายจีนในช่วงยุค 40-60 ปี แม้ชุมชนซบเซาเงียบเหงาตามการพัฒนาของเมืองพัทยา แต่สภาพเดิมของชุมชนยังเป็นโอกาสที่ดีและสำคัญสำหรับการพัฒนาพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน การฟื้นฟูตลาดให้ชุมชนมีชีวิตกลับมาอีกครั้ง เป็นแนวทางที่ดี ดังนั้นควรวางแผนงานจัดการสิ่งแวดล้อม ปรับปรุงภูมิทัศน์และตกแต่งทางภูมิสถาปัตยกรรมเพื่อรองรับบรรยากาศอันยุคในอดีต เช่น การออกแบบซุ้มประตู การจัดทำป้าย (ป้ายบอกทาง ป้ายข้อมูลชุมชนและสถานที่สำคัญ) การปรับปรุงผิวทางเท้าและผิวถนน การจัดโคมไฟส่องสว่าง การจัดแต่งอาคารด้วยรูปแบบคล้ายคลึงกัน การจัดรถลากจีน เพื่อส่งเสริมให้เป็นถนนคนเดินเพื่อศึกษาวัฒนธรรมจีน

3.1.4 เพื่อรองรับความปลอดภัยของประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาเดินเล่น ควรมีการตรวจสอบสภาพอาคารที่มีอายุและความแข็งแรงของโครงสร้าง ควรให้หน่วยงานราชการเข้ามาปรับเปลี่ยนสายไฟฟ้าภายในอาคารเก่าทั้งหมด

3.1.5 ควรปรับปรุงพื้นที่โล่งว่างและสถานที่ทอดร่มเพื่อใช้ประโยชน์ที่ดินได้อย่างเต็มที่ เพิ่มพื้นที่สีเขียว กระจายปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น การจัดห้องน้ำให้มีความสะอาดถูกสุขลักษณะ การจัดพื้นที่ว่างให้มีที่นั่งพักผ่อน และจุดจอดรถจักรยาน การจัดถังขยะให้เพียงพอเพื่อให้ท่องเที่ยวเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม

3.1.6 ควรจัดที่พักแบบโฮมสเตย์ในชุมชน เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้สัมผัสบรรยากาศของพี่น้องชาวไทยเชื้อสายจีนที่อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

3.2 แนวทางการพัฒนาด้านสังคมวัฒนธรรม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและมีผลกระทบต่อมนุษย์ สังคม และวัฒนธรรมโดยตรง (สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 151) การพัฒนาชุมชนต้องเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมของชุมชน สังคมแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมทั้งวัฒนธรรมทางวัตถุ (Material Cultural) และวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ (Non-material Cultural) เป็นของตนเองแตกต่างกันออกไปหรือมีความเป็นตัวของตัวเองทางวัฒนธรรม (Cultural Autonomy) (สัญญา สัญญาวิวัฒน์, 2540, หน้า 29)

ถ้านิยามอย่างง่าย วัฒนธรรมก็คือ วิถีชีวิตที่คนส่วนใหญ่ประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาทุกด้าน ตั้งแต่ชีวิตประจำวัน อาชีพ ศิลปะ ตลอดจนความนึกคิด ค่านิยม รวมไปถึงภาษาก็นับเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมกลุ่มชนที่ใช้ภาษาและวัฒนธรรมเดียวกันจึงจัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่ง ย่อมมีอัตลักษณ์ของตัวเองที่ต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์อื่น (ถาวร สิกขโกศล, 2552, หน้า 162) การอ้างวัฒนธรรมจีน พบว่าชาวจีนรุ่นแรกมีสำนึกความเป็นจีนอยู่มากและเลือกอ้างวัฒนธรรมจีนไว้ สมาชิกรุ่น 2 ของครอบครัวสามารถรักษาวัฒนธรรมจีนที่พ่อแม่ถ่ายทอดไว้ให้ ขณะเดียวกันเริ่มมีการปรับตัวบางอย่าง เช่น พูดภาษาไทย เรียนรู้วัฒนธรรมไทยจากโรงเรียนและกลุ่มเพื่อน การปรับตัวนี้ปรากฏชัดในรุ่นที่ 3 เมื่อสมาชิกของครอบครัวมีเป้าหมายที่จะดำรงชีพในสังคมไทย ประกอบกับรัฐบาลไทยมีนโยบายพยายามกดดันให้ชาวจีนในประเทศไทยกลายเป็นไทยเนื่องจากเหตุผลทางการเมือง ด้วยเหตุที่ประเทศจีนเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นคอมมิวนิสต์ในปี.ศ.2492 รัฐบาลไทยมีความวิตกกังวล และต้องการสลายความเป็นจีนเพื่อส่งเสริมลัทธิชาตินิยมไทย จึงมีมาตรการควบคุมชาวจีนในประเทศอย่างเข้มงวด คนไทยเชื้อสายจีนรุ่นที่ 2 และรุ่นที่ 3 จึงมีแนวโน้มตัดสินใจเลือกเป็นไทยและเลือกอ้างเอกลักษณ์วัฒนธรรมจีนไว้ในฐานะสมาชิกของครอบครัวคนไทยเชื้อสายจีนตามแนวคิดการเลือกอย่างมีเหตุผล (ธมลวรรณ ตั้งวงษ์เจริญ, 2542, หน้าบทคัดย่อ) ต่อมาคนจีนในสังคมไทยจึงมีลักษณะเฉพาะของคนไทยเชื้อสายจีน ซึ่งมีวัฒนธรรมที่ปรับปรุงแตกต่างจากคนจีนในบ้านเกิดเมืองนอน

วัฒนธรรมแต่จิวเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมจีน แต่ก็มีลักษณะเฉพาะเป็นอัตลักษณ์ของตนเองที่แสดงถึงความเป็นคนแต่จิว (ถาวร ลิกขโกศล, 2552, หน้า 62) ชุมชนบ้านซากแง้วซึ่งผู้คนส่วนใหญ่เป็นชาวไทยเชื้อสายจีนแต่จิว จึงสามารถที่จะพัฒนาและส่งเสริมวัฒนธรรมให้เป็นจุดเด่นเพื่อรองรับการสร้างแหล่งท่องเที่ยวโดยชุมชน

3.2.1 ด้วยชุมชนบ้านซากแง้วมีวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ งานประเพณีศาลเจ้าแม่ทับทิม (งานฉลองวันเกิดเจ้าแม่ งานฉลองโรงจิว และงานไหว้พระเจ้า) งานประเพณีไหว้พระจันทร์ งานประเพณีไหว้เจ้าแม่กวนอิม งานประเพณีออกพรรษา และงานปิดทองหลวงพ่อพล ควรจัดเทศกาลและพิธีกรรมที่เน้นให้เห็นถึงวัฒนธรรมประเพณีที่มีเอกลักษณ์อย่างต่อเนื่องทุกปี ส่งเสริมให้เห็นความชัดเจน เช่น จัดประเพณีวันไหว้พระจันทร์เป็นประจำทุกปี เพื่อสร้างชื่อเสียงให้ชุมชน จัดกิจกรรมงานไหว้เจ้าแม่ทับทิม เพื่อสร้างเรื่องราวและสืบทอดประเพณีโด่งดัง นอกจากนี้ประเพณีดังกล่าว ยังมีประเพณีตรุษจีน ประเพณีงวนเซียวโจย ประเพณีกินขนมบ๊ะจ่าง ฯลฯ ซึ่งเป็นประเพณีที่เหลืออยู่เพียงเล็กน้อยหรือสูญหายไป ควรฟื้นฟูให้กลับมาในชีวิตประจำวันของชุมชนและจัดปฏิทินชุมชน เพื่อกำหนดช่วงเวลาประเพณีของชุมชน

3.2.2 ตามชุมชนบ้านซากแง้วมีโครงการจัดกิจกรรมถนนคนเดินตลาดจีนโบราณ ควรให้ชาวบ้านนำเสนอภูมิปัญญาของชุมชน เช่น อาหาร ดนตรี ศิลปะการแสดง เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องของกิจกรรมและดึงดูดให้คนเข้ามาท่องเที่ยวในชุมชนเพิ่มขึ้น

3.2.3 ภาษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ ควรพยายามรื้อฟื้นให้กลับมาใช้ในชีวิตประจำวัน ชาวบ้านส่วนใหญ่รวมถึงเยาวชนพูดภาษาแต่จิวหรือภาษาจีนไม่เป็น เหลือเพียงผู้สูงอายุบางคนยังพูดภาษาแต่จิวได้ ควรจัดชมรมสอนชาวบ้านเรียนภาษาจีน โดยเฉพาะอบรมเยาวชน สร้างบรรยากาศชุมชนจีนและเพิ่มทักษะการประกอบอาชีพให้เยาวชนในอนาคต

3.3 แนวทางการพัฒนาด้านกิจกรรม

ชุมชนบ้านซากแง้วเคยเป็นย่านการค้าที่เก่าแก่และมีอัตลักษณ์ของชุมชนคนไทยเชื้อสายจีน ควรรักษาระบบรูปแบบการค้าเดิมไว้ซึ่งยังคงมีคุณค่า

ในขณะเดียวกันต้องมีการปรับปรุงรูปแบบให้ชัดเจน สร้างความหลากหลายทั้งในระบบราคาและคุณภาพ ในตลาดควรมีสินค้าที่หลากหลายแตกต่างกัน เพื่อสร้างสมดุล ไม่เกิดการแข่งขันทางการค้าและแย่งลูกค้าโดยตรง

3.3.1 ควรควบคุมร้านค้าต่าง ๆ ในตลาด หลีกเลียงขายสินค้าที่เหมือนกัน เพื่อสร้างความหลากหลายของสินค้า

3.3.2 ส่งเสริมผลิตภัณฑ์ OTOP เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของชุมชน ด้วยชุมชนมีอาหารหลายชนิดที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งเป็นอาหารดั้งเดิมของคนจีน เช่น หอยจ๊อ ขนมเปี๊ยะ หมูหย็อง ก๋วยจั๊บ สินค้าที่ขายในตลาดส่วนใหญ่จะเน้นอาหาร ซึ่งคนภายนอกรู้จักและมีการสั่งซื้อเพื่อนำไปรับประทาน หรือเป็นของฝากที่ระลึก เพื่อรองรับการท่องเที่ยวในอนาคต ควรเพิ่มความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ที่เน้นจีนดั้งเดิมและเฉพาะท้องถิ่น

3.3.3 การจัดกิจกรรมต้องควบคุมภายใต้การบริหารของคณะกรรมการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนบ้านซากแก้ว ไม่ว่าจะเป็นการขายสินค้าหรือการเช่าพื้นที่ค้าขายต้องผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการ ห้ามบุคคลปล่อยพื้นที่หน้าบ้านเช่าให้ผู้ค้าขาย ควรมีกฎระเบียบในการห้ามผู้ค้าขายนอกพื้นที่เข้ามาค้าขายในตลาด เพื่อสร้างระบบการค้าในรูปแบบเดียวกันและควบคุมอย่างมีทิศทาง

3.3.4 ควรประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ให้เห็นถึงภาพลักษณ์ที่ต้องการของตลาดซึ่งเป็นตลาดจีนโบราณ เพื่อให้รูปแบบที่ถูกต้อง ผู้ซื้อและผู้ขายได้รับทราบตอกย้ำถึงภาพลักษณ์ของตลาด

3.3.5 ควรเพิ่มกิจกรรมให้มีความหลากหลายที่มีเอกลักษณ์ เช่น ชุมชนมีอาหารหลายชนิดที่มีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ สามารถจัดเทศกาลอาหารอร่อยดี เทศกาลวันไหว้พระจันทร์มีการติดโคมไฟเพื่อประดับชุมชนให้สวยงามสามารถจัดเทศกาลโคมไฟ เพื่อเพิ่มโอกาสในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

3.4 แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการและการมีส่วนร่วมของชุมชน ในยุคปัจจุบันนี้ได้เริ่มใช้แนวคิดการมีส่วนร่วม (Participation) ที่บ่งบอกถึงความต้องการของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น เช่น ชุมชนต้องการอะไร ใช้วิธีการและช่องทางการสื่อสารใดที่เหมาะสมกับชุมชน การพัฒนาชุมชนโดยอาศัยหลักการมีส่วนร่วม เป็นหลักการที่เน้นความสำคัญของประชาชน ชาวบ้าน หรือสมาชิกในชุมชน

ในการเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอนของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การดำเนินการตามแผน การติดตามประเมินผล และการรับประโยชน์จากการพัฒนานั้น ทั้งนี้การมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจะต้องเปิดโอกาสให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการตัดสินใจที่จะดำเนินการใด ๆ เพื่อหมู่บ้านหรือชุมชนของตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นผู้ที่ได้รับผลที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานั้นโดยตรง (จินตวีร์ เกษมสุข, 2557, หน้า 4-5) ความเข้มแข็งของชุมชนจะมีมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับชุมชนนั้นเมืองคกรชุมชนที่เข้มแข็งเพียงใด ทั้งนี้องค์กรชุมชนที่มีความเข้มแข็งนั้นจะต้องมีการเตรียมคนและชุมชน ด้วยการเสริมสร้างให้มีความเข้มแข็ง เพื่อเป็นฐานรองรับการแก้ปัญหา และการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ทักษะการธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมพร้อมกันทุก ๆ ด้าน ด้วยการกระตุ้นและสร้างกระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วม รวมทั้งการสร้างสภาพแวดล้อมให้ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ และมีการเรียนรู้ เพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันอันจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาว (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 18-19) ดังนั้นการบริหารจัดการของชุมชนบ้านชาวก้าวควรเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมกระบวนการพัฒนาผ่านชุมชน “ร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมเรียนรู้”

3.4.1 ควรพัฒนาศักยภาพผู้นำชุมชน คณะกรรมการชุมชน โดยการอบรม ดูงาน ฝึกงาน เพิ่มประสบการณ์ในการจัดการชุมชน สร้างแนวความคิด โดยตระหนักถึงความสำคัญของต้นทุนที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อรับช่วงการพัฒนา การท่องเที่ยวในชุมชนได้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง

3.4.2 คณะกรรมการของชุมชนควรประกอบไปด้วยตัวแทนจากชุมชนทุกเพศทุกวัย เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างต่อเนื่องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.4.3 ผู้นำชุมชนควรประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลชุมชนโดยใช้รูปแบบในการส่งเสริมความรู้ เช่น การจัดทำเอกสารสิ่งพิมพ์ ให้ความรู้ถึงวิธีการในการอนุรักษ์ เพื่อสร้างบรรยากาศของพื้นที่เก่าที่มีคุณค่า และสร้างความรู้สึกร่วมในพื้นที่ เนื่องจากความเป็นพื้นที่เก่าแต่ผู้คนที่อยู่อาศัยหรือผู้คนที่มาประกอบกิจกรรมไม่ทราบถึงความเป็นมาจึงไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญ

3.4.4 ควรเปิดโอกาสให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับการจัดการชุมชนและการดำเนินงานเยอะพอสสมควร ไม่ว่าจะเป็นการกำหนด

ทิศทางหรือการแก้ปัญหา เพื่อเกิดความรู้สึกนึกคิดในการเข้าร่วมโครงการต่าง ๆ ร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันดูแลรับผิดชอบ ร่วมกันรับผิดชอบแทน สร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของของชุมชน (Sense of Community)

3.4.5 ควรจัดประชุมหารือร่วมกันระหว่างเจ้าของ ผู้ประกอบการ และคณะกรรมการเป็นเดือนละ 1-2 ครั้งอย่างต่อเนื่อง แบ่งปันแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในเวลาที่ผ่านมา หลังจากจัดถนนคนเดินตลาดจีนโบราณ บางคนเห็นประโยชน์ในระยะเวลายาวนานก็ได้นึกถึงเป้าหมายระยะยาว ควรยกบอกชาวบ้านให้เข้าใจจุดยืน ส่วนชาวบ้านที่ยังไม่เข้าใจสิ่งที่ชุมชนกำลังทำ ควรพยายามอธิบายให้เข้าใจ และค่อย ๆ ดึงชาวบ้านเหล่านี้เข้ามาร่วมงาน เพราะการพัฒนาชุมชนประสบความสำเร็จหรือไม่ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกคนในชุมชน

3.4.6 ควรจัดฝึกอบรม “มีัคคุเทศก์น้อย” สอดแทรกความรู้ให้แก่เยาวชนในการอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณี เพิ่มกิจกรรมการแสดงการเล่นของเยาวชนในชุมชนเอง เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากกลุ่มเยาวชนในชุมชน

ชุมชนเมื่อเกิดขึ้นแล้วมีทั้งที่ดำรงคงอยู่อย่างยาวนานแบบถาวรและดำรงอยู่เพียงชั่วระยะเวลาหนึ่งก็สิ้นสุดไป ชุมชนที่ดำรงอยู่ได้ยาวนานแบบถาวรนั้นมีลักษณะสำคัญ โดยสรุปจาก พัทยา สายหนู (2534 อ้างถึงใน สนธยา พลศรี, 2547, หน้า 27) ว่าชุมชนที่มีกลไกในการตอบสนองความต้องการทางกาย ทางใจ และทางสังคมของบุคคลได้ตามความประสงค์ มีการควบคุมรักษาระเบียบ มีค่านิยมและหลักการที่ยึดเหนี่ยวกลุ่มให้ผูกพันมั่นคง ย่อมดำรงอยู่เป็นชุมชนเดียวกันได้ยาวนาน จากศึกษาการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของ วีระพล ทองมา วิจิตรวาทิศ พัฒนา และนวนจันทร์ ทองมา (2554) มาตรฐานที่ตรวจสอบการฟื้นฟูและอนุรักษ์ด้านวัฒนธรรมประเพณี ความเชื่อและค่านิยมตามวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวซำกแวอย่างแน่นแฟ้นหรือไม่ คือ นักท่องเที่ยวไม่จำเป็นต้องเดินทางไปไกลถึงประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน แต่สามารถศึกษาจากขนบธรรมเนียมประเพณีและวิถีชีวิตแบบชาวจีนแต่จีวได้ในชุมชนบ้านซำกแว ตั้งแต่สถาพของบ้านเรือน การแต่งกาย การใช้ภาษา หรือแม้แต่การประกอบอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวจีนแต่จีวอย่างแท้จริง อย่างนี้ถือว่าชุมชนได้อนุรักษ์และดำรงวัฒนธรรมสังคมจีนได้

ข้อเสนอแนะการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาชุมชนบ้านซากแก้ว: การฟื้นฟูและการดำรงอยู่ (พ.ศ. 2552-2558) ซึ่งมีประเด็นที่ศึกษาถึงต้นทุนของชุมชนบ้านซากแก้ว ปัจจัยภายนอก และผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของชุมชนรวมถึงเสนอแนะแนวทางการฟื้นฟูและการดำรงอยู่อย่างยั่งยืนของชุมชน ดังนั้นผลการศึกษาก็เป็นข้อมูลที่มีมูลค่าสำหรับหน่วยงานทั้งภาครัฐและภาคเอกชนที่ให้ความสนใจแก่ชุมชนบ้านซากแก้ว รูปแบบการฟื้นฟูชุมชนบ้านซากแก้วให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยชุมชนเป็นตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งสามารถนำผลวิจัยไปใช้ประโยชน์ในชุมชนอื่น ๆ ได้ สำหรับการศึกษาค้างต่อไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ควรศึกษาเชิงสังคม วัฒนธรรมให้ลึกซึ้งมากขึ้น เพื่ออธิบายความต่อเนื่องระหว่างการพัฒนาสังคมเศรษฐกิจและการฟื้นฟูอนุรักษ์วัฒนธรรม
2. ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงทัศนคติต่อวัฒนธรรมความเป็นเงินตั้งแต่รุ่นแรกถึงรุ่นลูกหลาน เพื่อวิเคราะห์ถึงแนวโน้มการอนุรักษ์วัฒนธรรมเงินให้ดำรงอยู่ได้ในอนาคต

บรรณานุกรม

- คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ. (2554, ตุลาคม). *แผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- จินตวีร์ เกษมสุข. (2557). *หลักการมีส่วนร่วมกับการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ นาคะจรัสโรจน์. (2558, 21 ธันวาคม). สัมภาษณ์.
- ชัยวัฒน์ นาคะจรัสโรจน์. (2559, 6 สิงหาคม). สัมภาษณ์.
- ถาวร สิกขโกศล. (2552, กุมภาพันธ์). *อัตลักษณ์เงินแต่ใจ (๒) วัฒนธรรมลำแดง อัตลักษณ์เงินแต่ใจ*. *ศิลปวัฒนธรรม*, 30(4), 162-169.
- ถาวร สิกขโกศล. (2554). *แต่ใจ: เงินกลุ่มน้อยที่ยิ่งใหญ่*. กรุงเทพฯ: มติชน.
- ธมลวรรณ ตั้งวงศ์เจริญ. (2542). *เอกลักษณ์ชาติพันธุ์ของคนไทยเชื้อสายจีนในชุมชนอ้อมใหญ่*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, สาขาวิชามานุษยวิทยา, บัณฑิตวิทยาลัย, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิยม เหมทานนท์. (2559, 4 สิงหาคม). *รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลห้วยใหญ่: ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านซากแก้ว*. สัมภาษณ์.
- ประพิณ มโนมัยวิบูลย์. (2554). *ชุมชนจีนในประเทศไทย: หลากหลายสำเนียงเงิน*. *วารสารราชบัณฑิตยสถาน*, 36(4), 539-552.
- ภาวดี มหาพันธ์ และนันท์ชญา มหาพันธ์. (2554). *ตระกูลแซ่ในจังหวัดชลบุรี: วิถีและพลัง*. นนทบุรี: อองศาบายดี.
- รังษิมา เอกสุภผล. (2540). *ชุมชนบ้านซากแก้ว: ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และสุขภาพอนามัย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- รตพร ปัทมเจริญ. (2544). *บทบาทของศาลเจ้าจีนในการธำรงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์: ศึกษากรณีในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชามานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล, สาขาวิชามานุษยวิทยา, คณะรัฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัตติ. (2551). *ความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม*. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์, มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.

- วีระพล ทองมา, วินิตรา ลีละพัฒนา และนวนนจันทร์ ทองมา. (2554). *การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอย่างยั่งยืนของชุมชนชาวจีนในพื้นที่ลุ่มน้ำแม่ฮ่อง อำเภอดอยหลวง จังหวัดเชียงใหม่*. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: โอ.เอส.พรีนติ้งเฮ้าส์.
- สมหวัง สวัสดิ์มงคล. (2559, 4 สิงหาคม). *ประธานชมรมส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนบ้านซากแง้ว; อดีตกำนันตำบลห้วยใหญ่*. สัมภาษณ์.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2540). *ทฤษฎีและกลยุทธ์การพัฒนาสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานพื้นที่พิเศษเมืองพัทยาและพื้นที่เชื่อมโยง (อพท.3). (2557). *โครงการศึกษาและวางผังการท่องเที่ยวโดยชุมชนในเขตเทศบาลตำบลห้วยใหญ่ (รายงานฉบับสมบูรณ์)*. กรุงเทพฯ: บริษัท สามารถทอปปี้ จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี. (2554, 26 ตุลาคม). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555-2559*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติสำนักนายกรัฐมนตรี.